

Harc a diákért?

Avagy másféle küzdelem?

**„A mélységből kiáltok hozzád, Uram!
Uram, hallgasd meg az én szómat,
Legyenek füleid figyelmetesek könyörgő szavamra!”¹**

Egyházi fenntartású iskoláink – de hovatovább már minden más iskolánk, oktatási, nevelési, gyógyító, ápolási és gondozási intézményünk – jelenlegi helyzetének legtalálhatóbb jellemzésére a fentebb említett igehellyel egyidőben legyen szabad idéznem egy kedves, hasonló tartalmú énekünket²:

*„Szűkölködünk nagy mértékben,
Segedelem nélkül. Reménykedünk
Örök Isten, Te légy segítségül.
Dicsérhessünk, és lehessünk
Jézus szava hallgatói, igaz megtartói!”*

Mindezek mellett is szeretném előrebocsátani, hogy hívő keresztyén emberként és tanárként egyaránt optimistának tartom és vallom magamat, hiszen a Teremtő és Megtartó Istenben hívő és bízó ember csak optimista lehet, a tanári hivatásnak pedig szintén nélkülözhetetlen kísérőeleme az optimizmus, anélkül lehetetlen volna évtizedeket eltölteni ezen a pályán. A zsolttárváltóval együtt én is hiszem és vallom, hogy Mennyei Gazdánk fülei valóban meghallják, és nyitottak is maradnak buzgó könyörgésünk meghallására, valamint a kitartással kért segedelem is megérkezik, hogy valóban Jézus Krisztus szavainak hallgatói valamint igaz megtartói lehessünk és maradhassunk. Magam is úgy tartom és vallom, hogy Istenünk Egyháza nem emberi csinálmány, és Teremtő Istenünknek gondja van az Egyházra és annak „veteményes kertjére” – amiként Luther Márton nevezte az iskolát. Végső soron az Ő biztos kezében van tehát egyházi fenntartású iskoláink, intézményeink sorsa, ami persze egyáltalán nem azt jelenti számunkra, hogy az isteni gondviselés tudatában, sőt bizonyosságában ölbe tehetnénk kezünket, és kényelmes semmittevésben hátradőlhetnénk karosszékünkben. Ellenkezőleg, Is-

ten ügyének hűségese sáfaraként minden tőlünk telhetőt el kell követnünk iskoláink fennmaradása, sőt további eredményes működése érdekében becsülettel helytállva azon az őrhelyünkön, ahova Mindenható Istenünk állított bennünket, mert éppen az Ő rendeléséből bizony rajtunk is múlhatnak a dolgok, tőlünk is függhet valamilyen mértékben, hogyan alakul Isten országának, ifjúságunk krisztusi lelkületben történő nevelésének ügye.

A cím első kérdésére – „Harc a diákért?” – egyszerűbben és rövidebben válaszolhatok, hiszen mindannyiunk előtt ismert *hazánk katasztrofális demográfiai helyzete*, ami az iskolák számára úgy realizálódik, hogy kevés, sőt egyre kevesebb a felvehető gyermek. Iskolák ürülnek ki, falvak néptelenednek el. E folyamat „eredményessége” messze meghaladja a rosszszemlékű, kondukátor – ha ugyan majd két évtized múltán még egyáltalán emlékszik valaki ere a gyalázatos fogalomra és az általa jelzett, valóban és méltán dicstelen véget ért személyre – falurombolási elképzeléseit és elvárásait. Egyre nagyobb a realitása a költő Tompa Mihály tragikus hangvételű víziójának: „... *mint oldott kéve, széthull nemzetünk.*” Ez a szomorú tény önmagában is kellemetlen helyzetbe hozza az iskolákat. Vészesen súlyosbítja azonban helyzetüket az a – liberális eredetű, de a Deák Ferenc által képviselt szabadelvűségtől alapvetően különböző, attól bizony több fényévnyi távolságra álló – finanszírozási rendszer, amely a *fejkvóta* alapján a tanulócsoporthoz létszámától teszi függővé az iskolák anyagi forrásait. „*A tudás társadalmának*” jelszavát álságosan hangoztató politikai erő keresve sem találhatott volna eredményesebb finanszírozási módszert a minőségi munka ellehetetlenítésére. A mennyiségi – avagy inkább haszonelvű? – szemlélet győzött a minőség igénye felett, a lét és a nemlét határán vergődő iskolákat pedig kíméletlen harcra kényszeríti a minél több diák megszerzése érdekében. A nevelés és az oktatás szempontjából ideálisnak tekinthető alacsony csoportlétszámok anyagi csődöt jelentenek az iskoláknak, ennek lehetőség szerint elkerülése ér-

¹ Zsoltárok Könyve. 130: 1-2.

² Énekeskönyv a magyar reformátusok számára (172. dicséretét) Budapest 1990. 248. p

dekében valóban *harc folyik a diákokért*, minden iskola igyekszik valamivel bővíteni választékát, kiszélesíteni profilját, valami olyasmit (is) kínálni, fennmaradása érdekében, amit a többiek valamilyen ok folytán nem tudnak. Küzd, hogy elkerülje a bezárást, ne váljanak munkanélkülivé tanítói és tanárai, ne tűnjön el a kistelepülésekről a kultúrházak bezárása után immár utolsónak megmaradt szellemi műhelynek tekinthető iskola. Küzd, hogy a lelkész, az orvos, állatorvos és az egyetemi végzettségű falugazda távozása után ne hagyja el a kistelepülést utolsó diplomásként a tanító és a tanár is. Háborzongató, de ennek ellenére nagyon is reális vízió, hogy amennyiben ez a folyamat tovább tart, kiürülnek azok a falvaink, amelyek évszázadok folyamán biztosították hazánkban a nemzetmegtartó erőt. Ennek fényében talán más megvilágítást kap az iskoláknak a diákokért folytatott harca. Megérdemli figyelmünket, mert értünk, a mi megmaradásunkért is folyik ez a harc.

Kétségtelen, hogy az állami oktatási rendszer bizonyos válságjelei másutt, külföldön is tapasztalhatók. Legyen szabad ezúttal a németországi példára hivatkoznom, ahol reneszánszukat élik a – részben alapítványi, részben egyházi fenntartású – „magániskolák.” Bajorországban gyakorlatilag minden második gyermek, illetve fiatal az állami iskolarendszernek hátat fordítva felekezeti, illetve alapítványi iskolában tanul.³ Ezen természetesen csak úgy szabad változtatnia az államnak, ha egyáltalán van ilyen szándéka, hogy komoly anyagi ráfordítások árán – ellentétben a nálunk, Magyarországon tapasztalható haszonelvűséggel – emeli az állami oktatás szakmai színvonalát, hogy a sajtó se írhasson az *állami iskolákból történő menekülésről*,⁴ hiszen ez a jelenség egyetlen kormányzat jóhírét sem növeli.

A fentebb említett németországi példával ellentétben itthon országos horderejű problémák gyengítik, illetve egyre inkább szétzilálják oktatásügyünket. A jelenlegi kormányzat reformok ürügyén óriási pénzüsszegeket von el az iskolaügytől, amelynek következménye iskolák tömeges méretű bezárásában, illetve összevonásában realizálódik. Az kétségtelen tény, hogy egyre kevesebb gyermek iratkozik be az iskolába, mert egyre kevesebb születik. Erre azonban csak a haszonelvű szemlélet diktálja az iskolák bezárását, a tanítók és tanárok tömeges elbocsátását, hiszen a „tudás társadalma” – ha valóban komolyan venné, nemcsak hangoztatná a szocialista-liberális kormányzat – minőségi munkát igényelne. A mai diák többszörös törődést igényel az iskolától, mint a 40-50

évvel ezelőtti, mert töredékét sem kapja meg annak a szülői gondoskodásnak, amit elődei a kommunista diktatúra gyötrelmes viszonyai ellenére is megkaptak. Akkor ugyanis kevesebb szülői energiát kötött le a *karrierépítés és a karrierfeltés*, a mi szüleink annak idején nem anyagi javakkal igyekeztek megváltani a szülői gondoskodást, hiszen módjuk sem lett volna rá. Jó lenne megtanulni attól a generációtól, mi a *gyermek igazi helye a társadalom értékrendjében*. Akkor ugyanis még nem az anyagi javak minden áron való hajszolása, de nem is a kényelem, nem is az önzés határozta meg a szülő-gyermek kapcsolatot. Az állampárt által megkövetelt ateizmus ellenére a családok jelentős részében az állami tilalom ellenére is még sokáig szinte egyértelműen működtek a keresztyén értékrendnek alapvetően a Tízparancsolat szellemében fogant automatizmusai, amelyek mindkét irányban – mondhatnám: oda-vissza – kedvezően befolyásolták, mondhatnám: meghatározták a gyermekek és szüleik kapcsolatát. A mai helyzet sajnos igen messze, tragikusan messze áll ettől, óriási hiányosságokat, anomáliákat mutat.

Nemzetföltétéstől indítva teljes joggal ostorozhatjuk mi az *agyelszívás* veszélyes jelenségét, de nagy eredményt nem várhatunk dohogásunktól, ha időnkénti öltrohamaiban még a kormányfő is arra biztatja fiataljainkat, hogy „el lehet menni.” Neki a – ne kutassuk, milyen eredetű – milliárdjai birtokában talán nem is kell aggódnia, ki „keresi meg” majd a nyugdíját. Mi viszont annyit feltétlenül megtehetünk, és felelőségünkön kívül következően meg is kell tennünk, hogy a haza és a nemzet olymértékű szeretetét igyekszünk kialakítani neveltjeinkben, amely az esetleges külföldi tapasztalatgyűjtés után hazahozza őket, hogy tudásukat magyar nemzetünk, szüleik és nagyszüleik és majdani utódaik javára itthon hasznosítsák.

Összetettebb, bonyolultabb – szintén társadalmunk egészét érintő – dologról szól az a bizonyos „*másféle küzdelem*”. Ha egyetlen mondatban és persze, alaposan leegyszerűsítve kellene megfogalmaznom ennek lényegét, úgy mondhatnám: folyik a csendes küzdelem az egyházi fenntartású iskolák és más – nevelési, gyógyítási, ápolási, gondozási – intézmények ellehetetlenítését, kevésbé finoman szólva: megfojtását célzó harc, amelynek esetleges sikere ismét a templom falai közé számúzná egyházaink tevékenységét, miként az a kommunista diktatúra idején történt. Azzal a különbséggel, hogy most mindez nem az állampárti, hivatalból ateista ideológia, hanem a mindenhatónak kikiáltott piac és a profit – egy igen

³ FOCUS Nr. 17. 23. April 2007 53. p.

⁴ U. a. u. o. 53. p.

találó megfogalmazás szerint: a *fogyasztás diktatúrája* – nevében és érdekében történik, bár a kormánypálca ugyanazok kezében van, akik annak idején a „tőke megdöntésének” jelszavával igyekeztek némaságra kárhóztatni, sőt a múlttal együtt „végleg eltörölni” egyházainkat is. Nem rajtuk múltott, hogy törekvésük nem járt sikerrel. Abban a reményben vagyunk itt, hogy az Úristen nekünk is szerepet szán abban a küzdelemben, amely éppen azt a veszélyt akarja fölülünk elhárítani.

Minden bizonnyal szükségtelen, az egyértelműség kedvéért azonban legyen szabad röviden és tömören megfogalmaznom egyházaink tevékenységének lényegét. Hadd hívjam segítségül ehhez a Szentírást, mert annál precízebben senki sem tudná azt meghatározni. Minden egyéb egyházi tevékenységet megelőző fontosságában a lelkek gondozása, Isten országa ügyének szakadatlan munkálása:

„Nékem adatott minden hatalom, mennyen és földön. Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében. Tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek, és imé én tiveletek vagyok minden napon, a világ végezetéig.”⁵

Íme, korunk legfőbb – hol áldásként, hol átokként realizálódó – jelenségének, a globalizációnak legősibb válfaja azzal a lényeges különbséggel, hogy Krisztus Urunk missziós parancsa az *isten kegyelem és az isteni szeretet világuuralmának megteremtését* bizza tanítványaira, tehát miránk is. Miközben a mai globalizáció a pénz és a piac kíméletlen uralmát akarja megvalósítani, amely kegyetlenül maga alá gyűr minden lényeges emberi értéket: a hitet, a szeretetet, a gyengédséget, a szolidaritást, a hűséget, a bizalmat, a megbízhatóságot, a becsületet, a családot, a nemzetet és mindazt, ami akár a legkisebb mértékben is akadályozza világbíró terveinek megvalósításában. Ezért jelent szálkát egyházaink megélénkült tevékenysége a globalizáció szálláscsinálóinak és haszonélvezőinek szemében.

Hasonlóan fontos egyházaink – szintén Krisztus Urunk szeretet-parancsán alapuló – karitatív tevékenysége, amely a betegek gyógyításában és ápolásában, a szegények és elesettek segítésében, a testi és szellemi fogyatékosok gondozásában, az árvák és özvegyek ügyének felkarolásában, az öregek és magukra hagyottak befogadásában és a velük való tö-

rődésben nyilvánul meg. Ahogyan Megváltó Krisztusunk mondotta, legemberibb feladatunkként meghatározta:

„Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjúhoztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok engem. Meztelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, fogoly voltam és eljöttetek hozzám.”⁶

Fontossági sorrend, illetve bármiféle rangsor nélkül feltétlenül meg kell említenünk egyházaink tevékenységi formái között a gyermekek, illetve fiatalok nevelésének és tanításának nemes feladatát, amely az óvodától az általános- és középiskolán át az egyetemig realizálódhat egyházi fenntartású intézményeiben. Engedjessék meg ebben az ügyben két bibliai Igére hivatkoznom:

„Vegyétek az én tanításomat és nem a pénzt, és a tudományt inkább, mint a választott aranyat.”⁷

„... a ti hitetek mellé ragasszatok jócselekedetet, a jócselekedet mellé tudományt.”⁸

A közelmúltban – láthatóan minden rossz szándék nélkül – megkérdezte tőlem valaki, hogy az egyházi fenntartású iskolák is részesülnek állami finanszírozásban? Engem a kérdése lepett meg, őt meg az én válaszom. Kifejtettem neki, hogy egyházi fenntartású oktató-nevelő intézményeinkben a Magyar Köztársaság adófizető állampolgárainak gyermekeit nevelik és tanítják, akiket természetesen ugyanúgy megillet a tanuláshoz való jog, mint más iskolába járó nemzedéktársaikat. Zavartan jegyezte meg, hogy ő erre nem gondolt, de így már természetesnek tartja egyházi iskoláink állami támogatását. Ez a – valóban nem rossz szándék által motivált – kérdés frappánsan jellemzi végzetesen szekularizált társadalmi közgondolkodásunkat ebben a tekintetben. Ennél sokkal markánsabb, mondhatnám: gorombább megfogalmazásokkal is találkozhatunk, amelyek gyakran még lepelni sem próbálják a nyilvánvaló rosszindulatot. Hadd reflektáljak röviden ezen megjegyzések, pontosabban inkább vádak közül a legismertebbekre:

Nem akarjuk „*lenyúl*ni Európát.” Bizony igen hiányosan ismeri a XXI. század Európáját az, aki – üljön bár az Európai Unió parlamentjében! – elvakult ostobaságában el tudja képzelni, hogy korunk elvilágiasult „legöregebb” földrészét, amely keresztyén jellegét elveszítve ma már egyértelműen missziós területnek tekintendő, tehát ezt a mára zömében vallástalan kontinenst bármelyik egyház a maga hatalma alá tudná gyűrti. Szeretném ennek kapcsán megjegyezni,

⁵ Mt. 28: 18-20.

⁶ Mt. 25: 35-36

⁷ Péld 8: 10.

⁸ 2Pét 1: 5.

hogyan ez a képtelen vád eredetileg a Római Katolikus Egyház ellen irányult, de egyértelműen le kell szögeznünk, hogy az egyik egyházunkat ért ütés, nemtelen támadás előbb vagy utóbb törvényszerűen másoknak is fájni fog, amiként azt a kommunista diktatúra gyötrelmes évtizedei alatt keservesen megtapasztalhattuk, bár bizonyos erők nagyon szeretnék ezt is a múlt ködébe mosni.

Nem akarjuk „*uralmunk alá hajtani a társadalmat.*” Legyünk őszinték, hiába is akarnánk. Mai földrészünk erősen elvilágiasodott társadalmi igen messze állnak attól, hogy akár a legkisebb mértékben is engednének valamiféle hasonló nyomásnak. Talán elegendő ebben a tekintetben az Európai Unió alkotmánya kapcsán kiobbant vitára hivatkoznunk, amelynek során sem Isten szent neve, de még a „keresztyén vallási gyökerek” fogalma sem került bele az integrált Európa legfontosabb dokumentumába. Úgy tűnik, ebben a szekularizáció élharcosának tekintett Franciaország álláspontja győzött. Hol tartunk már a gyakorlatban az alapító atyák szellemiségétől! A Páneurópai Unió megalapítója Coudenhove-Kallergi gróf egyértelműen a keresztyén Európa egységének megteremtését írta mozgalma zászlajára, a Német Szövetségi Köztársaság első kancellárja, dr. Konrád Adenauer, az európai integráció egyik gyakorlati élharcosa szerint: „*A keresztyénység meglenne Európa nélkül, de Európa a keresztyénység nélkül nem lenne ugyanaz.*”

Nem akarjuk „*bevinni a politikát a templomba.*” Nem akarjuk bevinni, mert nem ott van a helye. Hisszük és valljuk, hogy a templomi szószék Isten Igéjének, a Megváltás Örömmüzenetének a fóruma. Ez persze korántsem jelentheti azt, hogy egyházaink tagjai hátat fordítanak a közéletnek. Ellenkezőleg, „egymás terheinek hordozása”⁹ igen fontos feladatunk. Ebből következően is helyesnek tartanánk, hogy az Evangélium szellemisége, lelkesége kapjon helyet és szerepet a közéletben. Gondoljunk csak el, milyen zavartalan lenne az élet abban a társadalomban, amelynek minden egyes tagja betartaná a „*Tízparancsolat*”¹⁰ előírásait! Kiürülhetnének a börtönök, feleslegessé válnának az ügyészségek és a bíróságok, a rendőrségnek legfeljebb a közlekedési rendszabályok betartására kellene ügyelnie. Ez lehetne az igazán „*olcsó állam*”, ráadásul sem az egészségügyből, sem az oktatásügyből sem kellene kivonulnia. Nem részesítené előnyben a vagyonosokat, és nem hagyná sorukra a közösség támogatására rászorulókat.

Nem akarjuk „*kisajátítani a nevelés- és oktatásügyet*”. Ha akarnánk, akkor sem tehetnénk. Napja-

inkban a Magyar Köztársaság oktatási-nevelési intézményeinek mintegy 10-12%-a működik egyházi fenntartásban. Ugyan, mit szólnának az egyházi fenntartású iskolák heves ellenzői a közel 50%-os bajországi helyzethez, ahol – miként fentebb már utaltam rá – a tanulók közel fele egyházi, illetve alapítványi iskolában tanul.¹¹ Nem hiszem, hogy bárkinek is féltenie kellene ettől a miénknél bizony kicsit fejlettebb bajor demokráciától. A magyarországi felekezeti iskolák 10-12%-os aránya igen messze áll attól, hogy a kisajátítás egyáltalán szóba jöhetne. Nem is ez a célunk, hiszen egyházaink ebben a vonatkozásban is eljutottak teljesítőképességük határára. A megszorított, sőt megsarcolt önkormányzatok ugyan kész örömmel adnák egyházi fenntartásba iskoláikat, hogy megszabaduljanak a *kiegészítő normatíva* fizetésének kötelezettségétől, egyházaink viszont nem „léphetik át saját árnyékukat,” nem vállalhatnak magukra olyan feladatokat, amelyek megfelelő szintű teljesítésére nincs elegendő erejük és energiájuk. Nem a mennyiségi szemlélet vezérel bennünket, de azt szeretnénk, ha iskoláink valóban a „*só és kovász*”¹² bibliai értelemben vett feladatát tudnák eredményesen betölteni ifjúságunk nevelésében és oktatásában.

Nem akarjuk „*viSSzahozni a papok uralmát.*” Ez a vádló megfogalmazás is tájékozatlanságról, ostobaságról, sőt rosszindulatról árulkodik. Egyházaink nem uralkodni, hanem szolgálni akarnak, szolgálni Istennek és szolgálni embertársainknak. Éppen a szolgálat érdekében vállalnak magukra olyan feladatokat, amelyeket a nagyobb közösség, a nemzet megbízásából a mindenkorinak kellene elvégeznie, illetve elvégeztetnie az oktatás-nevelés, a gyógyítás és betegápolás, valamint a magukra maradt idősek és a fogyatékosok gondozása terén. Egyházaink jelenlegi anyagi helyzetéből következik, hogy önkéntes vállalkosok csak akkor képesek teljesíteni, ha az állam ugyanazon anyagi feltételeket biztosítja az egyházi fenntartású intézményeknek, mint az államiaknak, illetve önkormányzatiaknak, alapítványiaknak. Az egyházi fenntartású oktató-nevelő, gyógyító-ápoló és gondozó intézmények annyiban feltétlenül többet nyújtanak a gondjaikra bízottaknak, hogy a lelki szükségletek kielégítésére, a test mellett a lélek ápolására is gondjuk van. Hazánk állampolgárainak ilyen irányú – az Alkotmányban biztosított – igényei csak ezekben az egyházaink által működtetett intézményekben teljesülhetnek.

Nem akarunk „*világnézetileg semleges iskolát.*” Nem akarunk ilyent, mert ilyen nincs, csak a fenti ha-

⁹ Gal. 6: 2.

¹⁰ II. Mózes. 20: 2-17.

¹¹ FOCUS Nr. 17. 23. April 2007 50-56. p.

¹² Mt. 5: 13.

mis jelszó kiigyalóinak fantáziájában léteznek. Az oktatás a nevelési folyamat szerves része, nehéz lenne viszont elképzelni azt a tanítót, tanárt, aki a tanórára történő bemenetekor az osztályterem külső kilincsére akasztaná a maga meggyőződését, világnézetét, majd az anélkül megtartott óra után kimenetben újra magához venné – képletesen szólva: a nyakába akasztaná – azt. Ez persze nem létezik. A globalizáció szálláscsinálói és haszonélvezői azt érik semleges világnézet alatt, ami az ő haszonelvű elképzeléseiknek megfelel, amelyben nem jut érvényre a keresztyén hit, a hazaszeretet, a házastársi hűség, a gyermekekért és a szülőkért vállalt és viselt felelősség, a becsület, a nemzet iránti elkötelezettség. Semmi olyan nem juthat érvényre benne, ami a pénz és a piac minden valós emberi értéket maga alá gyűrni akaró uralmát a legkisebb mértékben is veszélyezteti.

Hasonló ehhez az a híres-hírhedt jelszavuk, miszerint semmi szükség a kisgyermek megkeresztelésére, *majd ha felnő eldönti*, hova, melyik vallási közösséghez kíván, illetve kíván-e egyáltalán valamilyik vallási közösséghez tartozni. A liberalizmus mezébe, áruhájába öltöztetett maszlagban ott van a csúsztatás, hogy amennyiben elmarad a kisgyermek megkeresztelés, és az azzal együtt megfogadott vallásos nevelés nélkül nő fel, akkor már nincs lehetősége a választásra, mert a kérdés már eldőlt. Rendkívüli, tehát igen ritka esetben – általában katarzist jelentő élmény hatására – változhat meg az ifjú felnőtt ebbéli helyzete. Ez az élmény azonban olyan ritkán adódik, hogy ennek hatásával átlagos körülmények között reálisan nem számolhatunk. Ezzel persze ennek a hamis „tanításnak” a hirdetői is tisztában vannak, ezért szorgalmazzák önös érdekeiknek megfelelően annak terjesztését.

Nem akarjuk, hogy ifjúságunk talajtalanul, gyökértelenül növekedjék fel, nem akarunk a keresztyén és nemzettudattal rendelkező fiataljaink helyett primitív – ugyanakkor persze rendkívül ravasz – reklámokon nevelkedett „konzum-idiótákat”, akik azt teszik, azt veszik, azt eszik, sőt azt is gondolják, amit a pénz és a piac érdekeit minden áron megvalósítani akaró reklámok sugallnak nekik hallatlan szívóssággal. Nem akarunk számítástechnika-órát a történelemóra helyett, mert ifjúságunknak ismernie kell őseink küzdelmeit, az emberiség történelmében játszott szerepét, hiszen a múlt ismerete nélkül a jelen sem érthető, a jövőt pedig végképp nem lehet anélkül reális alapokon elképzelni. Nem akarjuk, hogy ifjúságunk számára ismeretlenek maradjanak a hit dolgai, nem akarjuk, hogy megfosszák fiataljainkat attól a lelki támasztól és valós erőttől, amit a Szentháromság Egy Örök és Igaz Istenébe vetett hit jelent.

Vegyük sorra, *mit várunk el a keresztyén iskoláktól*?! Mindenekelőtt krisztusi lelkeségben nevelkedett fiatalokat, felnőtteket, keresztyén hitét, magyar azonosságtudatát vállaló és megélő értelmiségieket. Valljuk, hogy *a hit Isten ajándéka*, de azt is tudjuk, hogy a hozzá vezető út neveléssel és oktatással – legfőképp e kettőt egyesítő személyes példa erejével – lerövidíthető. Rajtunk is múlik, mennyire tudunk hitelesek lenni ebbéli tevékenységünkben szülőként és nevelőként egyaránt. Olyan nevelők és oktatók kellene iskoláinkba, akik a kitűnő szakmai-módszertani felkészültség és a kiemelkedő munkaerő mellett személyes példaadásukkal, minden megnyilvánulásukkal hajlandók, akarják és tudják a Krisztus-hitet közvetíteni a gondjaikra bízott gyermekeknek, fiataloknak. Hisszük és valljuk, hogy a Teremtő és megtartó Istenbe vetett hit olyan felvérteztséget jelent, amelyre feltétlenül szüksége lesz neveltjeinknek az élet kemény küzdelmeiben, ennek segítségével képesek lehetnek tisztességgel állni a sarat ebben a harcban.

Akarjuk az *egészséges nemzettudattal rendelkező magyar társadalmat*, amelyben a keresztyén *lelkületű értelmiség* komolyan veszi a nemzet egésze iránti felelősségét, hiszen az értelmiség – az írástudók! – felelőssége mindig nagyobb az átlagemberénél. Az értelmiség képviselői olyan talentumokat is kaptak, amelyeket a *hűséges sáfár felelősségével* a nemzet egésze érdekében kell használniuk, nem tekozolhatják el azokat felelőtlenül, de a földbe sem rejtetik gyávaságból, vagy tunyaságból, mert a történelem és a Történelem Ura előtt majd számot kell adniuk arról, miként kamatoztatták a rájuk bízott értékeket.

Akarjuk a *családban felnövő új generációt*. Ehhez persze szükség van mindenekelőtt magára a családra, a házasság intézményére. Ugyanakkor mély megdöbbenéssel kell megtapasztalnunk, hogy a szó legteljesebb értelmében lemeztelenített *érdekharc elsősorú és legjelentősebb vesztese a család*. A társadalom legfontosabb alapegysége, a történelem viharait egészen napjainkig hősiezen álló, sikeresen túlélő család a globalizáció következtében mindinkább elveszíti *szerepetközösségi* jellegét, egyre kevésbé képes a „Noé bárkája” szerepének betöltésére, amelyet eredeti – keresztyénhez méltóan szólva: Istentől kapott – feladatához mért legnemesebb kritériumaként értelmezhetünk. A globalizáció által alakított „szereposztásban” a család egyetlen, sőt kizárólagos funkciójaként a fogyasztásnak a reklám által hallatlan mértékben szorgalmazott – a viszonyok ismeretében helyesebb lenne így mondanunk: kierőszakolt – realizálását, illetve a munkaerő hosszú távú utánpótlását kellene értenünk, amennyiben hajlandók lennénk a globalizáció „értékrendje” szerint gondolkodni a világról

és önmagunkról.¹³ Mi persze nem ilyen családot akarunk. A keresztyén család két szülőből: édesanyából és édesapából áll, akik együtt nevelik gyermekeiket. A nagyszülők közelléte azért is hasznos lehet, mert így a gyermekek szülei példáján keresztül megtanulhatják a nagyszülők szeretetét, megbecsülését is.

A házasság intézményéről szólva gyakran hallhatjuk azt a hamis érvelést: „Mit számít az a papír?” Két ember érzelmileg valóban megalapozott házasságkötése nem a pusztán papírt jelenti, de nem is csupán az adott két emberre alkalomszerű összesövetkezését jelöli, amely addig tart, „amíg nekem jó,” de kimondatlanul is magában foglalja a majdani utódokról történő felelősségteljes gondoskodást is. Tudom, a másik keresztyén felekezetek házasságkötési fogadalmát is idézhetném, hiszen alapvetően nem térnek el a miénktől, de a Református Egyház fogadalmi szövegét ismerem jobban – magam is erre tettem ünnepélyes ígéretet immár több mint negyven esztendővel ezelőtt, és Istennek hála ma is aszerint élek – álljon hát itt az egész életre szóló fogadalom patinás szövege:

„Én N. N. esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság egy örök és igaz Istene, hogy ezt a nőt, akinek most Isten színe előtt a kezét fogom, szeretem. Szeretetből veszem el őt Isten törvénye szerint feleségül. Hozzá hű leszek, vele megelégszem, vele szentül élek, vele tűnök, vele szenvedek, és őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában holtomiglan, vagy holtáiglan hitetlenül el nem hagyom, hanem teljes életemben hűségem gondviselője leszek. Isten engem úgy segítjen!”¹⁴

Amennyiben ezt komolyan vesszük, Isten színe és embertársaink előtt megfogadjuk, és becsülettel betartjuk, az bizony nem „csak a papírt” jelenti. Ez a szövetségkötés egy életre szól, annak derűs és borús időszakaira egyaránt. Ennek értelmét, szükségességét próbálják kétségbe vonni a globalizáció lelkes – helyesebben szólva: lelketlen – hívei. Ne engedjük, hogy nekik legyen igazuk!

Akarjuk a generációk közötti harmóniát, ez ugyan is a társadalom békességének egyik leglényegesebb kritériuma. Milyen nagyszerűen és világosan fogalmazza meg ezt az V. Parancsolat: „Tiszteld atyádat és anyádat...”¹⁵ Manapság gyakran hallhatjuk, hogy a vallás magánügy – a dolog szépséghibája, hogy többnyire azok hangoztatják, akik nem is olyan régen egyáltalán nem tekintették annak, sőt üldözték, megtorolták a vallás gyakorlását. Megítélésem szerint a

vallás a legszemélyesebb közügyünk. Legyen szabad ismét utalnom rá, mennyire megváltozna a világ, ha mindannyian megfogadnánk a Tízparancsolat minden előírását, és aszerint élnénk.

Akarjuk az élet krisztusi alapon történő megbecsülését. Ennek megfelelően az élet feltétlen tisztellete a fogantatás csodájával kezdődik és a természetes halál pillanatáig tart. Felfogásunk kizárja a magzat szándékos elpusztítását éppúgy, mint a kegyes halálként álcázott eutanáziát. Milyen csodálatos egyszerűséggel fogalmazza meg ezt a Szentírás a VI. Parancsolatban: „Ne ölj!” Ezen az alapon kell tisztelnünk az emberi életet. Ennek megfelelően nem engedhetünk meg semmiféle kibúvót az Isteni Törvény érvényessége alól.

Akarjuk a krisztusi szellemben megvalósított életvitelt. Krisztus Urunknak a tanulmány legelején már idézett Missziós Parancsa előírja számunkra – akik szintén Krisztus tanítványainak tekintjük és valljuk magunkat – hogy tanítsuk meg a ránk bízottakat mindannak megtartására, amit mi is a Megváltó Krisztustól tanultunk, és továbbadni kötelességünk. Engedjék meg nekem ismét a személyes – szülői és nevelői – példa jelentőségére és erejére hivatkoznom, amiként azt fentebb már részletesebben is megtettem. Azért hivatkozom rá, mert egyik legfontosabb önvédelmi eszközünknek, Krisztus-hitre történő nevelésünk zálogának tartom.

Akarjuk magyarságtudatunk megtartását és megőrzését gyermekeink és ifjaink gondolkodásmódjában és világszemléletében. Azt akarjuk elérni, hogy szeressék saját nemzetüket és kultúrájukat, valamint becsüljenek meg minden más nemzetet és azok kultúráját. Nemzettudatuk értékeléséhez hadd ajánljam – a közel fél évszázaddal ezelőtt Veres Pétertől hallott jó tanács alapján – ezt a népdalsort: „Vagyok olyan legény, mint te, vágok olyan rendet, mint te.” Ezzel úgy lehetünk büszkék magyar identitásunkra, hogy senki mást meg nem sértünk vele. Ezért is érdemes, sőt szükséges megismertetni tanuló ifjúságunkkal nemzetünk népdal- és néptánckincsét.

Akarjuk a minden magyar állampolgárt megillető jogaink megőrzését. Nem követelünk magunknak előjogokat, de tiltakozunk az ellen, ha mások ilyen vagy olyan hivatkozással előjogokat vindikálnának maguknak a mi sérelmünkre. Ugyanakkor fontosnak tartjuk belenevelni gyermekeinkbe és fiataljainkba, hogy a jogok a kötelességekkel együtt érvényesek, a haza sem csak jogokat biztosít, hanem kötelességeket

¹³ HP: Keresztyén szemmel a globalizációról CONFESSIO 2003/3. 92. p.

¹⁴ Református Házasságkötési Fogadalom – Ágondás Könyv 137. p.

¹⁵ II. Móz. 20: 2-17.

is támaszt, az hivatkozzék hát jogaira, aki kötelességeit már teljesítette! Gyakran tapasztaljuk ugyanis a médiában, hogy – vélhetően az ifjúság lelki-szellemi korrumpálása érdekében – csak a jogok kapnak teret, csak azokat hangsúlyozzák a kötelességek említése nélkül.

Milyen „önvédelmi eszközei” vannak, illetve lehetnek az egyházi iskoláinknak? Kell ugyanis, hogy legyenek, mert iszonyúan nagy szükség van rájuk, hogy iskoláink megmaradjanak, és valóban betöltsék a „só és kovász” feladatát, hiszen ez jelenti létjogosultságukat. Egyházi iskoláink „szakmai” lejárására gyakran próbálják szembeállítani a hitet és a tudást, miszerint e két fogalom kizárná egymást, az egyházi iskolákban pedig a hitre nevelés háttérbe szoritná a tudást. Az állításban ott a csúsztatás, hogy a hit és a tudás nem egymás ellentétei, mert a hit ellentéte a hitetlenség, a tudásé pedig a tudatlanság. Gyakorlati tapasztalatok, nagy tudósok személyes példája alapján tudjuk, hogy a kevés tudomány ugyan elválaszthat Istentől, de a sok tudomány garantáltan visszavisz hozzá. Mellesleg az egyházi iskoláink eredményei önmagukért beszélnek.

Iskoláink komoly fegyverének számít a megmaradásért vívott harcban a *minőségi munka*. Mondhatnánk, hogy ennek – miként a jó bornak – cégér sem kell, azonban nem így áll a helyzet. A legjobb nevelési-oktatási eredményt is el kell ismertetnünk, ma talán úgy illenék „korszerűen” mondanunk: akkreditáltatnunk kell. Miközben az egyházi fenntartású középiskolák – többségében gimnáziumok – számaránya a 10-12% körül mozog, egy közelmúltbéli felmérés alapján az ország 100 legjobb gimnáziumából 25 egyházi kezelésben állt. Itt bizony az arány 25%-os. A tények makacs dolgok, nem engedelmességek a „szakmaiság” leplebe burkolt rosszindulatú híreszteléseknek.

Az eredményes keresztyén nevelés fontos feltétele az iskola (tanárok), a család (szülők) és az egyház (gyülekezet) alkotta triász együttműködése. Érthetően tart igényt az iskola a család és az egyház támogatására, mert mindkettőre szüksége van. Ez annak ellenére így van, hogy tudván tudjuk: nem csak kifogástalan keresztyén lelkiségű, hitüket tartalommal és formában egyaránt megélt családok gyermekei alkotják egyházi iskoláink tanulóifjúságát. Az is lényeges, hogy gyülekezeteink magukénak tudják iskoláinkat mint „az egyház veteményeskertjét,” hiszen ők jelenthetik a jövőt, a folytonosságot. Annak ellenére érvényes ez a megállapítás, hogy mindannyian jól ismerjük a magvető példázatát: tudjuk, hogy a tövisek közé is, a terméketlen köves talajra is hullnak magok,

egy részük pedig a madarak táplálékává lesz, tehát nem várhatunk tőle termést és aratást. A többség azonban remélhetőleg mégis termékeny talajra hull.

Egyházi iskoláinknak jó esélye van a *személyes példa erejével* történő keresztyén nevelésre. Ez elsősorban tanárainkon múlik, mennyire tudnak a kitűnő szakmai-módszertani felkészültség, a tudományos igényesség mellett keresztyén emberi példát is mutatni. Ennek hatékonyságához azonban szükség van egyrészt a tantestületen belüli megerősítésre. Ha egyetlen tanárúttal ezzel ellenkező példát látnak a tanulók, az az összes többi tanár ebbéli törekvését meggyűlöltetheti. Ezért elengedhetetlen ebből a szempontból is a tanári kar azonos nevelési álláspontja. Jó dolog, ha a diák azt látja, hogy minden tanára számára természetes az istentiszteleten és az áhítatokon való részvétel, sőt az utóbbiakon a személyes közreműködés. Ekkor látja be a tanuló, hogy az ő iskolájában ez így természetes, így válhat valós igényévé az egyháza életébe történő bekapcsolódása, illetve tudatosan tevékeny részvétele abban. Az imént említett hatást nagy mértékben fokozhatja a tanuló családjának, szüleinek, nagyszüleinek személyes példája, akik *nem küldik, hanem hívják* gyermeküket, illetve unokáikat az istentiszteleti alkalmakra. Gyakorlati tapasztalataim alapján azonban azt kell mondjam, még nem jutottunk el ehhez az ideálisnak nevezhető állapothoz.

Azt is akarjuk, hogy fiataljaink ebben az értékváltástól gyötört világban minden ellenkező ráhatás ellenére rendelkezzenek jövőképpel, sőt ez a *jövőkép krisztusi alapokra épüljön*. Keresztyén nevelésünk egyik legfontosabb követelménye, hogy a gondjainkra bízott gyermekek és fiatalok ne csupán ismerjék a Szentírás tanításait, de el is fogadják, sőt azokra alapozva próbálják kialakítani jövőképeiket, amelyben természetesen nincs helye a ma divatos pesszimizmusnak, nihilizmusnak, bármilyen hangosan sulykolja is beléjük a média a „No future” [= Nincs jövő.] teljesen hamis szövegét. Azt akarjuk, hogy az említett zagyvaságok ésszerű ellensúlyozására fokozottabb szerephez jussanak keresztyén nevelésünkben „a Léleknek gyümölcsei: a szeretet, öröm, békesség, békétülés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség.”¹⁶ Ezek megléte, illetve neveltjeinkben történő működése jelentheti az a lelki-szellemi felvérteztséget, amelynek birtokában eredményesebben szállhatnak szembe a globalizáció nemzetellenes, egyzsersmind emberellenes megnyilvánulásával.

Természetesen egyházi iskoláink tanulóinak összetétele is tükrözi magyar társadalmunk jelenlegi – főként az értékváltsággal jellemezhető – sok-sok elentmondással terhelt állapotát. Diákjaink egy tekin-

¹⁶ Gal. 5: 22.

télyes része *csonka családból* érkezik, egyre inkább a kellemes kivételek közé kell sorolnunk azokat, akik *élő hitű, keresztyén életvitelű* családokból származnak. Ezekre a tanulókra is hatással vannak mindazok a jelenségek, folyamatok, amelyek természetesen a nem egyházi iskolában tanuló kortársaikat sem kímélik. Elsősorban a média káros hatásaira gondolok, a teljes szabadság és modernség ürügyén a *szabados életformát népszerűsítő televízióműsorokra, a hamis értékrendet sugalmazó reklámokra* – „Valósítsd meg önmagadat?” „Mert megérdemlem.” „Az én testem, azt teszek vele, amit akarok.” „Vásárolj, hogy nyerjél!” – gondolok. Ezek ésszerű ellensúlyozása rendkívül nagy feladatot jelent szülőnek és tanárnak egyaránt.

Egyházi iskoláink *tanulóinak személyes környezete*, a család és a baráti kör sem csak olyan impulzusokat közvetít, amelyek egyértelműen a keresztyén lelkiségű nevelést segítenék elő. Nemcsak olyan hatások érik őket, amelyek egyházi iskoláink nevelési törekvéseit erősítenék fel. Természetesen nem is vonhatjuk ki őket a megítélésünk szerint kedvezőtlen hatások alól, nem zárhatjuk karant-

ténba őket, hiszen az iskola elvégzése után fiatal felnőttként is az adott társadalomban kell helytállniuk. Nem védhetjük ki a káros hatásokat, azt viszont keresnünk kell, miképpen tudnánk azokat a leghatékonyabb módon ellensúlyozni, hatásokat csökkenteni. A „másféle küzdelem” jelenlegi állapotában nemcsak szívderítő jelenségekről, eseményekről adhattam számot, bár szívesen tettem volna, örült volna a lelkem, ha csupa örömről szólhattam volna egyházi iskolánk kapcsán, de egyelőre még távol vagyunk ettől az állapottól. Szeretnék azonban mindenkit óvni a pesszimizmusnak még a látszatától is, hiszen sem a keresztyén ember, sem a tanár nem lehet pesszimista. Aki viszont e kettőt egyesíti, annak nem is illik feltennie a kérdést: „*Mi lesz velünk?*” Sokkal inkább arra kell összpontosítania figyelmét: „*Ki lesz velünk?*” e számunkra fontos küzdelemben. Istenünk iránti feltétlen bizalommal, az Ő segedelmét szüntelenül kérve és remélve igyekezzünk helytállni azon a poszton, ahova Ő állított bennünket. Legyünk Isten országa ügyének hűséges sáfárai abban a szent meggyőződésben, miszerint: „*ímé én tiveletek vagyok minden napon, a világ végezetéig.*”¹⁷

¹⁷ Mt. 28: 20